

Úsporné Hry. Jak Londýn v roce 1948 oživil olympijskou myšlenku

12.10.2023 - Luboš Brabec | Česká olympijská

Málokdy v historii čelilo olympijské hnutí takové výzvě, jako když ve světě zničeném a vysíleném druhou světovou válkou chystalo obnovení Her. Se zimními problém nebyl. Vrátily se po dvaceti letech do Svatého Mořice ve Švýcarsku, do země nedotčené válkou. U letních to na začátku tak jisté nebylo.

Všeobecně se mělo za to, že by je měl pořádat Londýn. Ještě v roce 1939 mu bylo přiklepáno hostitelství OH 1944, a jelikož se z pochopitelných důvodů nekonaly, měl dostat příležitost hned po válce. Jenže nejen hlavní město se vzpamatovávalo z následků německých bombových a raketových útoků, ekonomika musela najet na přidělový systém, navíc se britské impérium začínalo drolit.

Zaznívaly hlasy, že pořádat velkou sportovní akci pro tisíce účastníků je hazard. Tím spíš, že zájem mělo několik amerických měst – tedy zástupci státu, na jehož území se neválčilo a který se stal světovou hospodářskou velmocí číslo jedna. Pak ovšem král Jiří VI. prohlásil, že zvládnout první poválečné olympijské hry je navzdory všem složitostem výzva a že to těžce zkoušenou zemi může povzbudit. A tak MOV v roce 1946 pořadatelsví Londýna potvrdil.

Bylo sice po válce a lidé s úlevou vítali nadějnější budoucnost, přesto politické záležitosti dál do světa sportu promlouvaly. Někdy dost výrazně. Německo a Japonsko jako hlavní agresori pochopitelně pozvánku od pořadatelů nedostaly, naopak Itálie, jež uprostřed války změnila strany, ano.

Okolo Sovětského svazu se opatrně našlapovalo. Byl to nedávný spojenec západních velmocí v boji proti Hitlerovi, zároveň však v počínající studené válce stát, který zahájil blokádu Západního Berlína. Dostalo se mu ujištění, že je v mezinárodní sportovní rodině vítán, ale jelikož neměl národní olympijský výbor, směl do Londýna vyslat pouze pozorovatele s tím, že v plné parádě se může ukázat za čtyři roky.

Stejně na tom byl Izrael, čerstvě vzniklý stát. Chtěl do olympijských soutěží přihlásit dvě ženy (muži byli v armádě a hájili nezávislost země), ale rovněž nebyl členem MOV, proto z premiéry sešlo. Navíc arabské výpravy v čele Egyptem hrozily, že pokud by se přeci jen zúčastnil, budou Hry bojkotovat.

Poprvé v historii se na olympiádě představily komunistické režimy, jež se ustavily v předchozích letech, v případě Československa až v únoru 1948. A poprvé jako zcela samostatné výpravy soutěžily Indie a Pákistán, jež získaly nezávislost na Velké Británii. Podobně to měla Korea, jejíž sportovci dříve závodili v japonských barvách. Premiéru si odbyly rovněž Guyana, Cejlon, Sýrie, Barma, Trinidad a Tobago... Celkem o medaile soutěžilo v té době rekordních 59 výprav, o deset víc než v Berlíně.

Bezproblémová nebyla ani cesta olympijské pochodně do Británie. Byla zapálena v Olympii, stejně jako při první akci v roce 1936, ovšem v zemi právě zuřila občanská válka, takže ji pro jistotu doprovázel ozbrojený doprovod a pouť Řeckem se zkrátila na minimum: lodí na ostrov Korfu, potom rovnou do Itálie a nejkratší cestou do Londýna.

Tyhle záležitosti však zajímaly hlavně sportovní diplomaty a funkcionáře. Fanoušci, a především ti britští, byli spíš zvědaví, jak se v realitě roku 1948 povede důstojně zorganizovat tak velkou akci.

Od začátku bylo jasné, že Londýn nemá peníze, energii ani pracovní síly na to, aby stavěl nová sportoviště nebo nachystal honosnou olympijskou vesnici, jakou sportovci obdivovali v Berlíně. Zatímco v roce 1908 měl možnost předvést všechny přednosti impéria, jež bylo v plné politické i ekonomické síle, teď se pro OH vžil název The Austerity Games, tedy Úsporné Hry.

Rozhodlo se, že muži budou bydlet v táborech Royal Air Force a ženy (byly jich necelé čtyři stovky) na vysokoškolských kolejích. Účastníci byli dokonce požádáni, aby si z domova přivezli vlastní ručníky.

Slavnostní zahájení i ukončení Her se konalo ve Wembley, na stadionu postaveném před čtvrt stoletím. Pouze dráha pro chrtý se předělala na atletický ovál, ale úplně se to pořadatelům nepovedlo, protože když začalo pršet, byla blátivá a rozmočená. Koneckonců je to vidět třeba na záběrech ze stříbrného závodu Emila Zátopka na 5000 metrů.

Dřevo na palubovku v Harringay Areně, kde se bojovalo o medaile v zápase a basketbale, přivezli Finové, materiál na prkna pro skoky do vody zase zajistili Kanadáné. Ze zahraničí se přivezlo i gymnastické náčiní.

Problém byl rovněž s jídlem. Bylo na lístky, byť v době konání olympijských soutěží se sportovcům počet kalorií zvýšil na úroveň přiznanou horníkům a těžce pracujícím dělníkům. Téměř každá výprava dovezla své, někdy rovnou s kuchařem. Američané maso a slaninu, Australané pomeranče a broskve, Francouzi víno, Československo dodalo 20 tisíc lahví minerálky, Dánové vejce, Nizozemci různé druhy ovoce atd.

Těžké podmínky k přípravě a pochopitelně především šest let, kdy se nekonaly mezinárodní soutěže a většina sportovců měla jiné starosti než se věnovat systematickému tréninku, se projeví na výsledcích i úrovni výkonů.

Velká Británie sice měla v akci čtyři stovky sportovců, ale pouhé tři zlaté medaile jsou jednou z nejhorších bilancí pořadatelského státu v historii. Naopak skvěle si vedly neutrální země nedotčené válkou: Švédsko bylo v soutěži národů druhé s šestnácti zlatými medailemi a deváté Švýcarsko se už nikdy dvaceti cenným kovům (z toho pěti zlatým) nepřiblížilo.

Československo se mohlo těšit z nejlepšího výsledku své nedlouhé historie – jedenáct medailí, z toho šest zlatých. O dva úspěchy se postaral už zmíněný Emil Zátopek, který se vlastně poprvé představil světu. Vyhrál závod na 10 000 metrů a na poloviční trati skončil druhý. Sbírku nejceněnějších umístění doplnili boxer Július Torma, kanoisté a družstvo gymnastek, jejichž zlatou radost zkalilo úmrtí Elišky Misákové na obrnu.

První olympijské hry po dvanácti letech objevily pro fanoušky novou generaci sportovních hvězd. Tou největší se stala nizozemská atletka Fanny Blankers-Koenová, třicetiletá matka dvou dětí, která získala čtyři zlaté medaile (na 100 a 200 m, 80 m překážek a ve sprinterské štafetě). A to podle tehdejších pravidel nemohla nastoupit do víc závodů, jinak si mohla dělat naděje i ve skocích do dálky a výšky.

Senzací se stalo vítězství amerického středoškoláka Boba Matthiase v desetiboji. Bylo mu sedmnáct a stal se nejmladším šampionem v historii – a sotva tento zápis někdo překoná. Přitom s desetibojem měl minimum zkušeností, vybral si ho o čtyři měsíce dříve na radu trenéra. U některých disciplín pořádně ani neznal pravidla a závěr soutěží se konal prakticky za tmy (stadion neměl umělé osvětlení), přesto vyhrál o 165 bodů.

Fotbal už mohl jen vzpomínat na roky největší olympijské slávy, rostoucí profesionalizace vyřazovala z možnosti soutěžit pod pěti kruhy stále více hvězd. Přesto se londýnský turnaj zapsal do historie –

byl první, který živě přenášela televize. Konkrétně BBC, divákům u obrazovek zprostředkovala poslední čtyři utkání včetně finále. Mimochodem, britská stanice zaplatila za vysílací práva celých Her na dnešní poměry úsměvnou částku. Tisíc liber. I díky tomu nakonec „Úsporné Hry“ skončily účetně v plusu – vydělaly 21 tisíc liber po zdanění.

Ale mnohem důležitější byl jiný signál než televizní. Ten, který londýnské Hry vyslaly do světa. Nestaly se nejúžasnějšími v historii, přesto byly mimořádně významné. Smazaly tragickou pachuť berlínské olympiády a sport díky nim opět udělal významný krok k mírovému soutěžení.

I když jak se mělo už brzy ukázat, ani nová éra nepřinesla jenom chvíle radosti a úsměvů.

<https://www.olympijskytym.cz/article/usporne-hry-jak-londyn-v-roce-1948-ozivil-olympijskou-myslenku>